

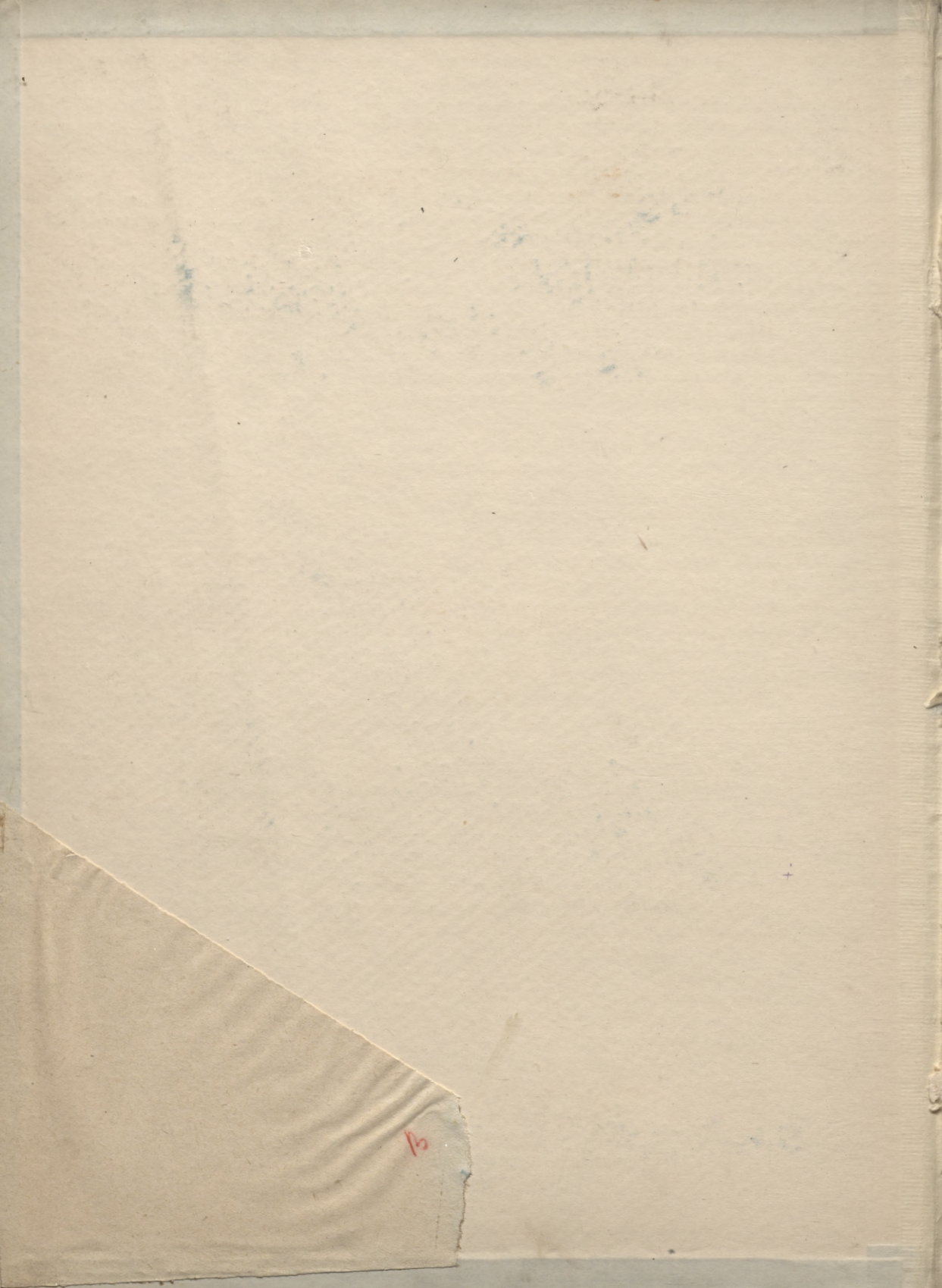
A
10212

ELZA STERSTE

TĀLAIS CEĻĶJUMS

EM. BENJAMINĀS
RAKSTĀMLIETU LIELTIRGOTĀVAS
IZDEVUMS

110-34
Stēste, Elza

Latv. Nod

1/A
10212

Elza Stēste
Tālais Ceļojums
Ar šai Bēnīnī
zīmējumi

Em. Benjamiņas
Rakstāmlietu lieltirgotavas izdevums
1939.

ПРОВЕРЕНО
1949 г.

1153

L. V. B. ✓
№ 355729

0318051053

azā Maija ar savu māti dzīvoja Vecpilsētā, kāda veca nama piektajā stāvā. Vecpilsēta bija pilna brīnumu no jumta ģēveļiem līdz tumšajiem pagrabiem. Lielākais Vecpilsētas brīnums Maijai šķita pulkstenis, liels kā saule, kas dienu un nakti mirdzēja Melno Galvu mājas smailē. Šo pulksteni skaidri varēja saredzēt no jumta istabas loga un meitenīte, aizmirsdamās, bieži atspiedās uz loga malas un raudzījās laika tecēšanā. Viņa vēroja, ka zeltotie rādītāji lēnām pārvietojās, arvien uz priekšu iedami, un viņa sev jautāja, kas gan varētu būt šie brīnišķīgie soļi, kas neapstādamies tur staigā. Neviens viņai uz to nevarēja atbildi dot, arī māte ne. Varbūt viņa pati nezināja, kā bija ierīkota šī zelta saule, kas dienu un nakti mirdzēja Melno Galvu mājas smailē. Arī Niķis droši to nezināja, un lai cik izveicīgs jumtu kāpelētājs viņš arī nebija, līdz lielajam pulkstenim tas droši nebija uzkāpis.

Kādu vakaru Maijiņa ilgi sēdēja logā un gaidīja māti pārnākam. Viņa lūkojās lielajā pulkstenī, kamēr zelta saules sāka viņai ņirbēt acīs un pulkstenis pienāca pavisam tuvu. Brīnišķīgie soļi tāni viņai nu kļuva skaidri dzirdami, zelta durvis atvērās un pa tām iznāca kāda slaida sieviete, kas laipni jautāja:

— Ko tu, mazā, manī skaties?

— Vai tu man nevarētu pastāstīt, kas ir šie soļi, ko es sadzirdu tur, pulkstenī?

— Tie ir laika soļi, — atbildēja viņa.

— Un kas ir laiks? — nerimās Maija.

— To, mazā, tev vēl grūti būs saprast, bet, ja vēlies, es tev varu laiku parādīt — tad tev man jābrauc līdzī tālā ceļojumā.

Maija nodrebēja aiz prieka un baismas un uztraukta jautāja:

— Kas tu esi?

— Esmu Laika māte, — atņēma tā pati laipnā balss.

— Māmiņa droši tik drīz nepārnāks un palikt vienai tumsā man negribas. Tiešām, es varētu braukt līdz Laika mātei — nodomāja viņa pie sevis un tad sacīja:

— Ja tu vari solīt, ka uz māmiņas pārnākšanu pārvedīsi mani atpakaļ mājās, es varētu tev līdzī braukt.

— Solu tev, ka pārnākusi tu būsi lielāka izaugusi un gudrāka kļuvusi un pārvedīsi savai māmiņai pasaku par ceļojumu ar Laika māti.

Maijai ļoti gribējās daudz redzēt un gudrai kļūt un tālab, tālāk nedomādama, viņa iesēdās Laika mātes laiviņā.

Laika māte viņai iedeva savādu daiku, kam augšējā daļā bija dzeltena upes smilts. Kad Maija to saņēma rokā, smiltis sāka tecēt. Meitenīte brīnīdamās sekoja smilšu lietum un, kad tas piepeši apstājās, Laika māte sacīja:

— Vai tu zini, kas tas bija? — Maija klusām kratīja galvu.

— Tu turēji rokā smilšu pulksteni. Kamēr smiltis tecēja, ir pagājusi jau vesela stunda un pa to laiku mēs esam apbraukušas vairākus ličus. Ja tev apniks laivā sēdēt, izkāp krastā un paraugies, kas tur notiek.

Laiva apstājās krastmalā, Maija ziņkārīga izkāpa, bet drīz vien atgriezās atpakaļ.

— Kāds tur krastā ass vējš; kur vien raugies — sniegs un ledus! Man nosala kājas un rokas. Ņem mani atpakaļ savā laivā!

— Redzi, bērniņ, zemē tagad ir ziema. Tur tagad valda mans pirmdzimtais dēls, Janvaris, ko es sūtu pirmo gadā, lai viņš sastindzina visu dzīvu dvasi. Bet tu neredzēji — tālāk, Riekstu kalnā, bērni brauc raga-
viņām un puisēni slidinas pa zilo ledū. Bērni nemilētu Janvari, ja viņš ar aukstumu nenestu ziemas priekus.

Atkal laiva slidēja pa Laika upi, kas nekad neapstājās tecēšanā, un Maija atgīdās tikai, kad Laika māte viņu atkal izcēla krastā. Šoreiz viņa tur pakavējās ilgāk, un kad atgriezās pie laivas, vaigi viņai bija sārti un acis dega.

— Mani ieņēma kamanās un vizināja pa mežu. Es domāju, ka nemaz vairs pie tevis neatgriezīšos.

Laika māte pasmaidīja un sacīja:

— Tagad zemē valda mans otrais dēls, Februāris, viņš nevalkā dūraiņus, kā pirmais, bet pirkstaiņus, un viņš ir daudz piemiligāks. Tevi ir vizinājis Metenis, kam ir čakli kumeļi.

Un atkal brauca Maija ar Laika māti pa upi, kas nekad neapstājās tecēšanā. Kādu ritu viņa ieraudzīja, ka debesis ir tikpat zilas kā viņas acis un kaut kur augstu pāri galvai ir dzirdama jauka dziedāšana. Maijiņa pajautāja Laika mātei, kas tur tā dziedot.

— Izkāp malā un paraugies!

Bērns ieraudzīja ciruliti, kā dziesmas neredzamā pavedienā kāpa debesis, un priecīgā pārsteigumā sasita plaukstas. Sirds juta sauli un viņa sāka jautri lēkāt pa ciņiem, kas bija redzami kā tumši plankumi brūnganā sniega laukā.

— Ciruļi! — vēstīja viņa Laika mātei un atnesa drebošus sniega pulkstenišus.

— Ciruļi iezvana pavasari, ko zemei atdod mans trešais dēls, Marts. Driz pārnāks arī citi putni, kas aizkliduši uz tālām zemēm saulei līdz.

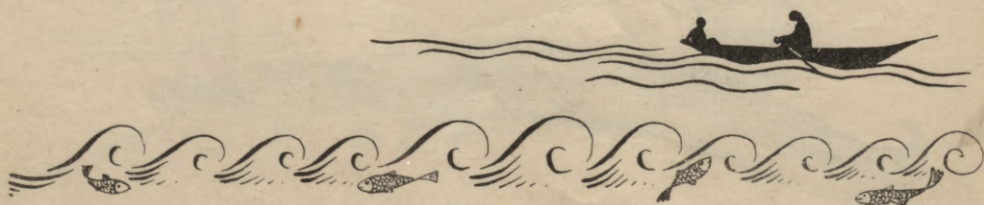

Caur ūdens lēno skalošanos nu varēja sadzirdēt zemes jautros trokšņus. Brižiem tie pieņēmās varenumā un skaļumā, un tie nāca no tās puses, kur pali plūda, nezinādami robežu.

— Tagad tu nevari izkāpt, saslapēsi kājas un lielie ūdeņi var tevi aizraut līdz. Zemes virsū ir milzīgi plūdi, ko ir atnesis mans ceturtais dēls, Aprilis, bet kad zeme apžūs, ikviena sēkla, kas ir kritusi zemē, sāks dīgt un pelēkā laukā radīsies dzīvība. Tad tu varēsi plūkt pirmās puķes un nodarīt sev vainadziņu.

Maijas vaigs ieliksmojās, jo viņa jau prata puķu kātus sasaistīt vainagā.

Nepagāja ilgs laiks, kad laiva apstājās krastā, kas smaršoja vienās ievās. Maija žigli aiztecēja pa pļavu, kur galvu pacēla gailenītes, bezdelīgu acīņas un purenes. Kas nu par vaļu bija acīm un sirdij! Arājs ara tuvējā tirumā un viņa lemešu sudrabortie ragi varenī grieza velēnu. Ieraudzījis meitenīti pļavā puķes lasam, viņš tai uzsauca:

— Ei, mazā, vai negribi ganos ligt?

— Labprāt, — atbildēja Maija, — bet esmu tālā ceļojumā un mani gaida Laika māte.

Saimnieks neko nesaprata no viņas valodām un, pievilcis grožus, mudināja bēro. Maijai sirds nu skrēja kā putniņš — tik daudz viņa bija redzējusi un tik bieži apbirusi ābeļu, ķiršu un ievu ziediem. Gluži piekususi viņa iesēdās Laika mātes laivā un nakti pa miegam dzirdēja lakstīgalu pogājam.

— Šoreiz tu zemē sastapi manu piekto dēlu, Maiju. Viņš ir tikpat smaidīgs kā tu, un pa zemi braukā ziedu laivā. Visi viņu mil, un kad viņš aiziet, dzejnieki un bērni sūta viņam pakal savas dziesmas un nopūtas, — stāstīja Laika māte.

— Bet nu, mājā, nepaliec par ilgu krastā, — piekodi-nāja viņa, sesto reizi izlaižot meiteniti no laivas. Šie vārdi tiešām bija vietā, jo nu bija tik daudz ko redzēt, ka drīz vien aizmirs laivu ar Laika māti. Tur, kur viņa nupat bija plū-

kusi pirmās puķes, pacēlās augstas zaļas siena kaudzes un plāvēji darbojās ap tām. Bites pa dārziem un ārēm dūca savu mūžīgo dziesmu un nāca mājās ar smagu nastu. Zaļu lapu sega dārzos auklēja un sedza tikko aizmetušos augļus, bet ķirši jau metās sāti. Maija apstājās un klausījās, kā ganiņš stabulēja tāšu taurē, un šis skaņas viņai likās tikpat jaukas kā ērģeļu skaņas katedralē, ko viņa bija klausijusies Vecpilsētā. Grāvmalā viņa lasija zemenes, kas sarkanas un sulīgas bira mutē.

— Vai tev negribas arī ceļam salasīt! — iejautājās ganu Jancis.

— Varētu ar, — atņēma Maija, un kad sirds vairs neņēma pretim, ielasija sev Janča dotā kārbīnā. Brūna nodegusi, ar ganu Janča pito salmenicu galvā, viņa nu klejoja pa mājām un laukiem. Rieciens rupjas maizes viņai likās gardāks par visu. Droši viņa būtu aizmirsusi labo Laika māti, ja birzī neiekūkotots dzeguze. Maijai šķita, ka viņa to sauc dzeguzes balsi un steigšus devās uz krastmalu.

— Es jau domāju, ka tu mani aizmirsīsi, — sacīja Laika māte. — No mana sestā dēla, Juniņa, bērniem ir grūti šķirties. Viņš gan nobirdina ievas un apkļusina lakstīgalu, bet viņš paceļ sauli visaugstāk debesu kalnā un liek kūst un pīcāties zaļajai pasaulei. Jānis ienāk viņa vērtos vērtos un Pēteris iziet pa tiem. Jā, patiesi—miļš un daiļš ir mans sestais dēls! Bet tev jau kārbā ir zemenes! — atgīdās Laika māte.

— Jā, tās es atnesu tev.

Grūti nu Maijai bija nosēdēt laivā, kas irās pa Laika upi. Prātā tai stāvēja krastmalā skatītie brīnumi un viņa atkal prasījās laukā.

— Noaun kājas basas, tur būs ļoti karsti, jo nupat zemē ir nonācis mans septītais dēls, Julijs, kas staigā ar degošu lāpu, druvas briedinādams.

Viegla kā cielava aiztecēja Maija pa lielceļu, kas putēja kā miltu maiss. Kur vien viņa meta skatus, viss bija kā ar zeltu pārvilkts. Pusnovāktā druvā, kā mēmi sargi, stāvēja rudzu stati, un sirpji un izkaptis guldija pie zemes siltās kviešu vārpas. Maija apgulās ābolā un ielpoja rožaino ziedu smaršu. Lēnām, kā sienāzis, viņa stajēja saulē locekļus, kam patika kustēties un priecāties. Tad viņa ienira strautā, kur dzīvoja simtām zili zviņainu zivtiņu. Maijīņa tās ķerstija skaļi smiedamās, un uz šiem smiekliem pie viņas atskrēja no meža stirna ar diviem mazuļiem. Viņa aizveda bērnu dziļā mežā, kur bija tik ēnaini vēss, bet aiz meža bija mājas un tur klagāja bērnu balsis. Rudastainā vāvere parādīja

viņai ceļu turp un Maija līdz vakaram palika sērst bērnu pulciņā. Acis viņai jau krita cieti, kad tā atgriezās pie Laika mātes, un tūlīt aizmiga cietā miegā.

Jo tālāk viņa brauca pa upi, kas nekad neapstājās tecēšanā, jo nemierīgāka kļuva Maija. Nāsis viņai sitās saldenskābas smaršas, kas pacēlās no dārziem, kur patlaban ievāca augļus. Viņa atkal lūdzās izkāpt krastā un Laika māte to labprāt atvēlēja:

— Ej vien, pamielojies pie saldiem āboliem, ko ir nobriedinājis mans astotais dēls, Augusts. Tie ir tik sulīgi un saules caurstaroti, ka, nokrituši, bieži sašķīst un ilgi smaršo zālē. Paraugies arī krūmos — tur vēl ir Julija at-

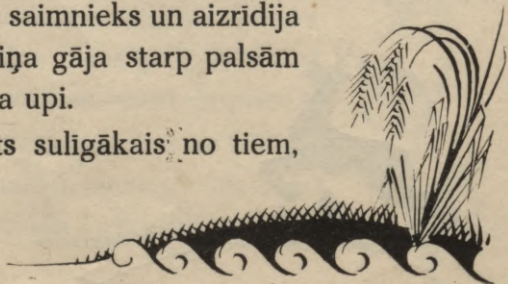
vestās ogas, kas dzesē slāpes putniem un bērniem. Ej un nobaudi no visa tā!

Pa ceļam kāda saimniece iesauca Maiju ābeļu dārzā, lai nākot palīgā ābolus lasīt. Tur jau likājās daudzas muguras un pildījās maiši un grozi, ko rītu uz tirgu vest.

— Ēd un salasi sev līdz groziņā, — sacīja saimniece launagu dalot. — Šodien pļauj miežus un pēc trim dienām mums būs kuļammašina. Tad vari atkal pienākt — taču sev ko nopelnīsi!

— Žēl gan, bet nevarēšu, jo Laika māte tik bieži nelaiž krastā, — teica mazā. Saimniece noskatījās viņā platām acīm un nekā nesaprata. Darbu pabeigusi, Maija aiztecēja uz to pusi, kur rūca kuļammašina. Bet tur dzīvoja nikns saimnieks un aizrīdīja viņu projām. Asaras slaucīdama viņa gāja starp palsām auzu skarām, kas noliecās pār Laika upi.

— Ņem šo ābolu, tas ir pats sulīgākais no tiem, ko šodien salasīju, — sniedza viņa brūno rociņu pretim Laika mātei.

— Tagad apliec villaini — zemē kļūst jau vēsāk un šonakt bija pirmā naktssalna, — sacīja viņa Maijai, kad tā atkal taisījās malā. — Mans devītais dēls, Septembris, ir aizdzinis vasaru un rudens sūta vējus un salnu, kas norauj kokiem lapas.

Cik bēdīgi bija Maijai, kad viņa ieraudzīja visu tik pārvērtušos! Lapas nu bija tik zeltotas kā mātes gredzens un virpuļiem griezās gai-

sā, vai tikko vēl turējās zarā. Lauki bija kā ar slotu noslaucīti un lopi bez gana un suņa nu ganījās pa visu platību. Turpat tupu rāpu gāja tupeņu racējas un sastingušām rokām tos bēra kaudzēs. Kuļammašinas griezās graudus birdinādamas un viņu asās svilpes sasaucās maltītes laikā. Tomēr arī šoreiz Maijai bija daudz ko redzēt, un kad viņa atgriezās pie Laika mātes, lakatiņā iesiets smaršoja kviešu maizes plācenis.

— Saliec rociņas un pateic Dievam — tu man atnesi zemes spēku un svētību! Mūžam vārpas dos zemei sēklu un sēkla dos jaunas vārpas, bet cilvēks tās salasis savos apcirkņos.

Un atkal Maija brauca pa Laika upi, kas nekad nestājās tecēšanā.

— Tagad, bērns, es tevi izlaidīšu tikai uz īsu laiku laukā. Tu pati drīz atgriezies pie manis, jo mans desmitais dēls, Oktobris, zemei uzsūta aukstu lietu un dubļus. Sargies, ka nedabū iesnas!

Un tiešām — lietus gāza smagām gāzēm, un kaut gan drīz atspīdēja saule, vējš atdzina jaunu mākonī un tā lietus gāja pārmijus ar sauli, kas mazliet apžāvēja Maijiņas drēbes. Vējš kaukdams drāzās caur zariem un plēsa pēdējās lapas. Tumša un drūma gulēja jūra un zilie ezeri, bet zeme bija tā piesūkusies mitruma, ka ne arājs, ne zirgs vairs nerādījās laukā. Ļaudis staigāja villainēs un siltos puskažociņos un lopi jau sagāja kūtis uz ziemas dzīvi.

— Man nepatik tavs dēls Oktobris, — sacija Maija Laika mātei.

— Mīļais bērns, visi mani dēli ir vienādi labi Dieva priekšā. Mans vienpadsmitais, Novembris, varbūt tev vēl mazāk būs pa prātam, bet mātei visi bērni ir mīļi. Ej, paraugies, ko viņš dara zemes virsū!

Kad Maija iegāja Novembra valstībā, viņa visa nodrebēja. Dzīvā radība bija pazudusi no zemes un salidusi alās uz dziļu ziemas miegu. Pa bezgalīgiem klajumiem staigāja lietus ar sniegu, un suņu rejas sasaucās no mājām uz mājām. Pa naktīm sals jau sakala peļķes, bet saule dienu

atkal tās atkausēja. Saules acs skopi raudzijās lejup un mākoņi to atkal aizsedza kā smagi plakstiņi. Drīz drīz Maija atgriezās pie Laika mātes, kur nebija ne karsts, ne auksts, un laipnas valodas viņu pavadīja kā kokļu skaņas.

— Miļlais bērns, mūsu ceļojums iet uz beigām. Izej vēl pēdējo reizi krastā un paraugies, kā rikojas mans pēdējais dēls, Decembris. Bērniem viņš ir liels draugs, jo viņa valdišanas laikā zemē ir nācis Betlēmes Bērns.

Maija gāja pa čirkstošo sniegu, kas bija tik balts kā mātes klātais palags, un ieraudzīja logā daudz spožu uguntiņu, kā siku zvaigžņu, kas karājās Ziemassvētku eglītē. Bērnu balsis dziedāja „Es skaistu rozit' zinu“, un māte tos apdāvināja un apmiļoja.

Piepeši Maija atcerējās mazo jumta istabiņu Vecpilsētā, mātes siltās rokas, kas gādīgi kustējās ap viņu, un tai saskrēja asaras acīs.

— Ved mani mājās, Laika māt — man gribas pie māmiņas!

— Jā, miļlais bērns, mūsu ceļojums tūlīt būs galā. Tu esi izbraukusi cauri manu divpadsmit dēlu valdišanas lokam un pa to laiku ir notecējis vesels gads.

Pašā vecā gada vakarā Maija un Laika māte izkāpa malā, kur slaidi virs ūdeņiem pacēlās Vecpilsētas torņi un jumtu ģeveļi. Pašā torņa galā nodziedāja gailis un viņas abas pārgāja laukumam, kur rindā nostājušies viņas sagaidīja zelta kamzoļos tērtie mori. Zelta atslēgām viņi atslēdza lielo pulksteni Melno Galvu mājas smailē un ieveda tanī atpakaļ Laika māti.

Maija nu steidzīgi kāpa pa akmens kāpnēm uz jumta istabiņu un iekrita tieši rokās savai māmiņai. Lielais pulkstenis, aiz prieka par to, ka tanī bija atgriezies Laika māte, skanīgi nosita divpadsmit. Bija sācies Jaunais gads. Maija nu klausījās un saprata. Viņa bija kļuvusi gudrāka. Bet līdz šo baltu dien' viņa nezina, vai ceļojums ar Laika māti bija sapnis vai īstenība.

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0310051053

15. DEC. 1936